

Балан О.С.

д.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту Одеського національного політехнічного університету
shurabalan@gmail.com

Павліченко Т.В.

старший викладач кафедри обліку, аналізу і аудиту Одеського національного політехнічного університету
shairena@gmail.com

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРИЙНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ В ПРОЦЕСІ ПРОВАДЖЕННЯ ТА СУПРОВОДУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ З ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА

АНОТАЦІЯ. Узагальнено підходи до класифікації факторів, що впливають на процес реалізації інвестиційних проектів з виробництва біопалива. Виявлено найбільш важливі фактори, що впливають на процес управління прийняттям інвестиційних рішень.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційний проект з виробництва біопалива, фактори впливу, інвестиційні рішення, життєвий цикл.

FACTORS AFFECTING DECISION MAKING DURING INVEVTYTSIYNYH PROCEEDINGS AND SUPPORT OF INVESTMENT PROJECTS FOR PRODUCTION OF BIOFUELS

ABSTRACT. Generalized approaches to the classification of the factors that affect the process of implementation of investment projects for the production of biofuels. Found the most important factors affecting the management of investment decisions.

KEYWORDS: investment project for the production of biofuels, influence, investment decisions, lifecycle.

Нестабільність зовнішнього середовища на тлі глобалізації економіки та інформатизації суспільства значно змінила умови реалізації інвестиційного проекту з виробництва біопалива. В основі факторів впливу на прийняття ІР, як і на інші управлінські рішення знаходиться своєрідний трикутник прийняття рішення «Досвід» – «Логіка» – «Інтуїція». Тобто логічним було б розглядати перелік факторів в розрізі їх впливу на цей трикутник. Однак, треба зазначити, що всі три перелічені поняття, насамперед, є «навичками» конкретного менеджера, тобто такий підхід має на увазі лише аналіз компетенцій і навичків персоналу, що йде в розріз з сучасним станом мінливого зовнішнього середовища ІП. Саме тому, сьогодні надзвичайно важливо виробити сучасний підхід до класифікації факторів, що впливають на прийняття інвестиційних рішень, який би враховував як зовнішнє, так і внутрішнє середовище функціонування інвестиційного проекту з виробництва біопалива. Це, в свою

чергу, дозволить проаналізувати їх вплив на прийняття інвестиційних рішень, тим самим забезпечивши їх ефективність.

Для досягнення даної мети, необхідними є наступні кроки: вивчення існуючих підходів до класифікації факторів, що впливають на процес прийняття інвестиційних рішень; пропозиція власної класифікації факторів впливу на прийняття ІР в процесі провадження та супроводу ІП; аналіз факторів впливу на процес прийняття інвестиційних рішень в розрізі функціональних блоків управлінської діяльності інвестиційного проекту з виробництва біопалива.

Є декілька підходів до групування факторів впливу. Зокрема, підхід І. Давидовича, базується на положеннях теорії систем, який поділяє фактори впливу на прийняття ІР на чотири групи: людські; засоби праці; інформаційні; системні. До складових людського фактора він відносить: професійні (рівень освіти, професійну кваліфікацію, стаж роботи, організаторські здібності, дисциплінованість, творчу активність); духовні (внутрішня культура, правова і екологічна культура, свобода особистості); соціально-психологічні (індивідуально-особистісні характеристики, мотиваційна сфера особистості, інтелектуально-пізнавальний, емоційно-вольовий компоненти); якості колективу, які пов'язані з організаційною культурою підприємства. На основі результатів досліджень він робить висновок про зміни компонентів (у першу чергу, професійного) людського фактора, функціональної структури системи управління і форм організації праці при зміні засобів управлінської праці. До складових частин системних факторів віднесено фактор відповідності системи, механізм управління і наукову організацію управлінської праці, а до складових частин фактора наукової організації управлінської праці – розподіл і кооперацію праці, організацію робочих місць, умови праці, нормування і стимулювання праці. Вважаємо за доцільне погодитись з цим підходом, проте вважаємо, що перелік факторів є неповним.

В.Ейтингон до факторів, які впливають на прийняття рішень, відносить зовнішню і внутрішню середу, характеристики соціальної групи, колективу, на які спрямовано рішення, і риси менеджера, що приймає рішення. Ю.Башкатова виділяє особистісні оцінки керівника, рівень ризику, час і змінюється оточення, інформаційні та поведінкові обмеження, негативні наслідки і взаємозалежність рішень. Л.Лукичева пропонує більш широкий перелік факторів, а саме: особисті оцінки керівника, середовище прийняття рішення (умови визначеності, ризику і невизначеності), культурні відмінності (відображають особливості системи управління), інформаційні обмеження, тимчасові обмеження, поведінкові обмеження, взаємозв'язок рішень, фактор складності, перспективність дії рішення, фактор фінансових вкладень та аналізу фінансових вкладень, економічну доцільність прийняття рішень, ступінь ризику, пов'язаного з наслідками від реалізації рішення.

На думку Р.Фатхутдинова та В. Колпакова, основні фактори, що впливають на прийняття рішення: застосування до системи менеджменту наукових підходів і принципів, методів моделювання, автоматизація управління, мотивація якісного рішення. При цьому зазначені вченими фактори можна виділити в групу специфічних ІТ характеристик, яка наразі незамінна,

проте є лише частиною великої системи чинників прийняття управлінського рішення. Крім того, В. Колпаков виділяє додатково групу «засоби праці», під факторним впливом яких розуміє причини, що призводять до оптимізації управлінської діяльності осіб, які приймають рішення, при впровадженні нової техніки, механізації та автоматизації процесу управління.

На жаль, існуючі дослідження з цієї тематики майже не враховують потреби інвестиційних проектів, тому, спираючись на перелічені праці, запропонуємо узагальнену класифікацію факторів, що впливають на процес прийняття інвестиційних рішень саме з точки зору інвестиційного проекту. А також, запропонуємо та спробуємо підхід до їх аналізу та оцінювання.

Розглянуті підходи до класифікації не є комплексними, проте дозволяють розробити наступну класифікацію факторів впливу на прийняття ІР в процесі провадження та супроводу ІІ (рис. 1).

Під внутрішніми будемо розуміти фактори, що формуються внаслідок діяльності підприємства, персоналу, або пов'язані з суттю ІІ. Внутрішні фактори містять у собі не тільки ті, які виникають всередині підприємства, але і ті, що виникають всередині відділів, різних підрозділів.

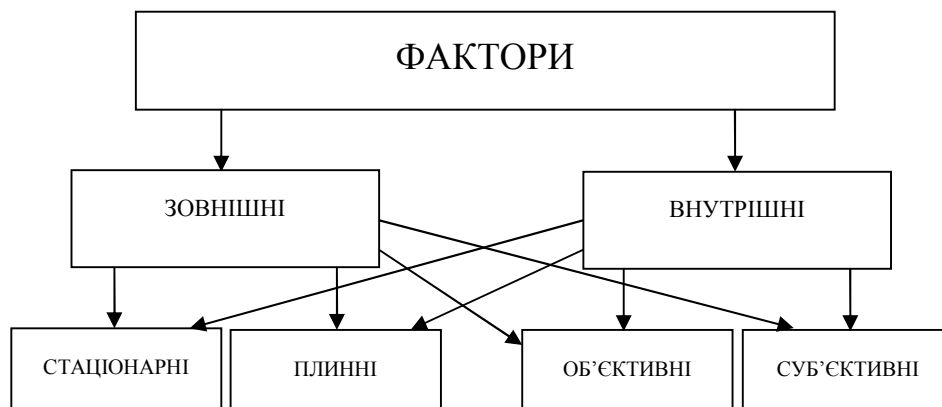

Рис. 1. Фактори впливу на прийняття ІР в процесі провадження та супроводу ІІ

Наприклад, знання і набутий досвід персоналу, який бере безпосередню участь у прийнятті рішень, а також рівень інформованості всіх учасників, відповідальних за прийняті рішення, будуть впливати на якісну сторону вибору варіанта рішення. Також до внутрішніх віднесено фактор часу, оскільки від достатності часу на аналіз всіх варіантів або тільки поверхнево вивчити деякі з них, залежить подальша доля діяльності підприємства.

На успішність ІР часто впливають фактори, які не можна виразити кількісно – інтуїція, досвід, підприємницький талант. Будь-яке ІР має свої об'єктивні та суб'єктивні сторони. До об'єктивних складових ІР відносяться кількісні параметри, що визначають його ризик та ефективність. Слід врахувати думку О.Пашенко щодо об'єктивної складової, яка є сукупністю різних об'єктивних можливостей по залученню інвестицій (інвестиційний потенціал) та об'єктивних обмежень, які перешкоджають реалізації таких можливостей, визначаючи ймовірність неповного використання потенціалу (інвестиційний ризик), які в свою чергу, обумовлюють прийняття ІР. При цьому інвестиційний потенціал має бути більшим за інвестиційний ризик, оскільки за умов

порушення даної збалансованості виникають кризові ситуації, що приводить до неефективності рішення.

Таблиця 1 — Узагальнена класифікація внутрішніх факторів впливу на прийняття ІР в процесі провадження та супроводу ІП за ознакою

ВНУТРІШНІ	
ОБ'ЄКТИВНІ	СУБ'ЄКТИВНІ
ЕКОНОМІКО-УПРАВЛІНСЬКІ	
вільний доступ до зовнішніх джерел інвестицій	компетентність розробників ІП
наявність внутрішніх джерел інвестицій	компетентність виконавців ІП
наявність інвестора	складність ІП
наявність активів у підприємства	середовище прийняття рішень,
ризик	ступінь інформованості
ефективність	колегіальності в процесі розробки рішення
сезонність попиту	характер управлінської ситуації
сезонність сировини	управлінська взаємодія
сезонність виробництва	наявність зручних партнерів
відповідність бажань власників цілям і місії підприємства	ступінь особистої участі керівників і фахівців, які розробляли рішення в його реалізації
відповідність структури управління цілям і місії підприємства	характер і ступінь відповідальності керівників за результати вирішення
перехід до серійного виробництва;	зміна центрів формування прибутку
питома вага контрольованих рішень	саморегуляція керівником своєї діяльності
наявність ефективних комунікацій	розгалужена структура споживачів,
юридичний статус ІП	зміна керівництвом цілей діяльності та розвитку
юридичний статус підприємства	СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ
наявність методик врахування етапів ЖЦ	інтуїція
наявність сертифікованих методик ISO	підприємницький талант
широкий асортимент.	організаторські здібності
відхилення фактичних показників проекту від запланованих	дисциплінованість
ЗАСОБИ ПРАЦІ	творча активність
оптимізація управлінської діяльності	духовний
впровадження нової техніки та технологій	внутрішня культура
підготовка власних кадрів	правова і екологічна культура
ПРОФЕСІЙНІ	свобода особистості
рівень освіти	інтелектуально-пізнавальний
професійна кваліфікація (спроможність коректного оцінювання масштабу проекту)	тиск з боку замовника
досвід роботи	емоційні чинники інвестора
мотивація	емоційні чинники засновника ІП
ІНФОРМАЦІЙНІ	
структура інформації	інформаційні обмеження
система інформаційного забезпечення	рівень інформатизації
наявність ІЗ та автоматизації процесу управління	відстеження динаміки проекту в режимі реального часу
СИСТЕМНІ ФАКТОРИ	
механізм управління	соціально-психологічний клімат в колективі
наукова організація управлінської праці	організаційна культура
	поява нової бізнес-ідеї

Суб'єктивна сторона ІР полягає в тому, що кожен інвестор має свої критерії оцінки ризику та ефективності проекту. Це пояснюється тим, що для

кожного інвестора достатній рівень ефективності (рентабельності) вкладеного капіталу буде різний, і, тим більше, ставлення до ризику буде різним. Інвестиційна активність різних інвесторів, схильність до ризику, не залежить від жодних кількісних параметрів, а лише від особистого суб'єктивного ставлення до інвестиційного процесу.

Фактори внутрішнього середовища визначають прагнення до реалізації місії підприємства і його можливостей, а отже, формують напрямок пошуку кращого рішення і разом з тим накладають на нього обмеження. До внутрішніх факторів, зокрема, відносяться професійно-кваліфікаційний склад персоналу підприємства, конкурентоспроможність послуг або виробів, виробничі потужності (продуктивність) підприємства, накопичений або очікуваний запас матеріально-технічних (сировини, матеріалів, напівфабрикатів) і фінансових ресурсів, інформаційно-технічне та програмно-алгоритмічне оснащення управлінської діяльності менеджерів, тощо. Під зовнішніми розуміються фактори, які формуються поза межами ІП. Стаціонарними визначимо ті фактори, які не можна змінити, і які є вхідними умовами розробки та впровадження ІП. Плинними – будемо вважати ті зовнішні фактори, які не можна змінити, але під які можна змінити ІП без шкоди для цілей і місії, означених власником ІП.

Кожен з вказаних факторів, безумовно, впливає на прийняття ІР, проте ступінь цього впливу залежить від наступних чинників: стадії життєвого циклу, на якій знаходиться ІП; сфери управлінської діяльності підприємства; типу системи «підприємство-інвестиційний проект».

Найбільш важливими факторами, що вплинуть на робочу гіпотезу дослідження, вважаємо: вільний доступ до зовнішніх джерел інвестицій, наявність внутрішніх джерел інвестицій, наявність інвестора, наявність активів у підприємства, сезонність сировини, сезонність виробництва, циклічність пошуку інвестицій, менталітет, компетентність розробників ІП, компетентність виконавців ІП, система інформаційного забезпечення, наявність ІЗ та автоматизації процесу управління, емоційні чинники інвестора, емоційні чинники засновника ІП. Такий вибір обумовлено тим, що вплив цих факторів, на відміну від інших, майже неможливо нівелювати, та вони впливають на ІП на всіх стадіях і фазах його ЖЦ.

Відтак, систематизація класифікаційних ознак факторів, що впливають на процес їх прийняття, довела доцільність доповнення класифікації факторів, що впливають на процес прийняття інвестиційних рішень: а) економіко-управлінськими – сезонності попиту, сировини та виробництва; наявності методик врахування етапів життєвого циклу та наявності сертифікованих методик ISO; компетентності виконавців та розробників інвестиційних проектів; б) соціально-психологічними – емоційні чинники інвестора і засновника інвестиційного проекту; в) інформаційними – відстеження динаміки проекту в режимі реального часу; наявність програмного забезпечення та автоматизації процесу управління. Зміна класифікаційних засад та категоріально-понятійного апарату дає підстави до формулювання робочої гіпотези дослідження.